

Ook wordt er niet meer geoogst, dan er bijgroeit. Het hout uit de bossen van Staatsbosbeheer is FSC gecertificeerd en komt dus uit duurzaam beheerd bos.

**Rein Berends is beheerder van de bossen van Staatsbosbeheer op de Utrechtse Heuvelrug.*

Natuurtechnisch bosbeheer

In het septembernummer van de Korhaan stond een artikel over het bosbeheer in het Gooi door Poul Hulzink. Hij zet uiteen wat de filosofie is ten aanzien van bosbeheer in de terreinen van het Goois Natuurreservaat (GNR). Graag wil ik daarop reageren.

Jan Loggen

In het Gooi liggen twee relatief grote boskernen, namelijk Spanderswoud/Kamphoeve en de Zuid/Zwarte berg. In het beleidsplan 2010 – 2019 van het GNR worden die aangemerkt als gebieden waar de omvorming naar zo natuurlijk mogelijk bos dient te worden voortgezet.

Vanaf 1980 tot 1992 is er in het Spanderswoud een actief omvormingsbeheer uitgevoerd. Zoals in het artikel van Poul Hulzink is beschreven, zijn veel percelen na de 2^e Wereldoorlog ingeplant met uitheemse boomsoorten zoals Amerikaanse eik, Japanse lariks, Corsicaanse den en Amerikaanse douglas. Om meer en sneller rendement uit deze houtakkers te halen werd er Amerikaanse vogelkers als vulhout tussen geplant. Hij kreeg al snel de bijnaam 'bospest' als gevolg van zijn agressieve expansie.

De vraag naar hout nam in de jaren '70 snel af. Door het omwaaien van vele hectares bos op de Veluwe ('72-'73) kwam er een discussie op gang over het traditionele bosbeheer.

In 1984 nam de gemeenteraad van Hilversum unaniem het plan aan om het Spanderswoud (in 1991 overgedragen aan het GNR) van productiebos om te vormen naar een zo-natuurlijk-mogelijk-bos.

Omvormingsbeheer

In feite was hier sprake van een uniek, landelijk experiment. Breken met op de traditionele bosbouw geënte werkmethoden. Het bos beheren als ecosysteem, waarbij voorwaarden worden gecreëerd om natuurlijke processen in gang te zetten. Kernbegrippen in dit vernieuwende bosbeheer zijn variabele dunning en groepenkap. In 1992 heeft het Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek het beheer geëvalueerd.

Geconcludeerd wordt dat er meer variatie is in boomvormen en in bosstructuur. Zowel horizontaal (openheid) als verticaal (gelaagdheid). Met het omtrekken van bomen worden

ontwortelingen goed nagebootst; het ringen is een effectieve om meer staand dood hout te creëren. Met ringen wordt de sapstroom van een boom onderbroken door bast rondom de stam weg te halen.

Natuurtechnisch bosbeheer in het Spanderswoud

Door het vergroten van de structuurvariatie is ook de broedvogelbevolking enorm toegenomen. Waren struweelvogels als merels, roodborsten voor het omvormingsbeheer zeldzaam, nu zijn ze algemeen. Ook het verhogen van de hoeveelheid dood hout (voedselbron, substraat, broedplek) heeft een positieve invloed op soorten en aantallen.

Het beheer anno nu

Zoals Poul Hulzink terecht opmerkt wekt het kappen van bos negatieve reacties op. Daarbij gaat het vooral over de schaal van de ingreep. In het kader van heideverbindingen zijn de afgelopen jaren in het noordelijk deel van het Spanderswoud al grote stukken bos gekapt. Doel was om een migratieroute van de Bussummerhei naar de Fransche kamphei te scheppen. Opvallend genoeg is er weinig aandacht besteedt aan de overgang van het opengemaakte terrein en het omliggende bos. Het primaire doel was natuurlijk het open kappen van het bos ten behoeve van heide-ontwikkeling. Maar de randvoorwaarden zijn niet meegenomen; het resultaat zijn harde, onnatuurlijke grenzen, Bos- en heidebeheer lopen naadloos in elkaar over; het is knap lastig om het onderscheid te maken.

Wanneer de focus ligt op bosontwikkeling is het kappen van een eentonige bosopstanden een logisch gevolg. Interessant is de vraag hoe groot de kapvlakte wordt (hoeveel x de boomhoogte?), de vorm, en de afwerking. In de ontwikkeling

naar een zo natuurlijk mogelijk bos is de aanwezigheid van exoten de grote spelbreker. Telkens rijst de vraag uitroeien of beheersen. De waarheid zal wel ergens in het midden liggen. Soms is bestrijding de beste route; soms gedogen. Zouden we alle opstanden met exoten in het Spanderswoud willen kappen, dan zou het een kale bedoeling worden. Dus dat zal vast niet gebeuren. Wat de keuze van de beheerder in deze is, is moeilijk in te schatten. Maar met name de opstanden van Corsicaanse den (noordelijk deel) en Amerikaanse eik (zuidelijk deel) kunnen wel een facelift gebruiken.

De Douglas is ook een exoot, maar maakt door zijn imposante hoogte, juist in noordelijk deel van het Spanderswoud hét verschil. Het bos heeft hier een volwassen karakter. Terughoudendheid ten aanzien van kappen is hier echt op zijn plaats. Deze opstanden hebben daarnaast een belangrijke ornithologische waarde.

Voorlichting

Met het credo 'dood hout leeft' wordt door onder meer Staatsbosbeheer al jarenlang het belang van dood hout voor flora en fauna gepromoot. In de kringloop van het ecosysteem bos is dit een onmisbaar bestanddeel. Sterven is een natuurlijk proces. Dood hout is de bron van nieuw leven. In een natuurlijk bos bestaat 40 – 50 % van de

biomassa uit organisch materiaal. De mens speelt een dominante rol speelt in het hedendaagse natuurbeheer; maar ook een beheer van 'niets doen' behoort tot de mogelijkheden. Het probleem is dat wij zelf graag het ideaalbeeld willen bepalen. Als gevolg van een storm kunnen bomen ontwortelen zoals op 25 juli 2015. Voor de beeldvorming zou dit een uitgelezen moment zijn geweest om het publiek voor te lichten over natuurlijke processen in het bos.

Tot slot

Naast heide, stuifzanden, akkercomplexen e.d. is bos een factor van betekenis in het Gooise landschap. Als levensgemeenschap kenmerkt bos zich als een complex ecosysteem met een grote diversiteit aan flora en fauna en structuurvariatie. Kappen met beleid betekent een scala aan beheersmaatregelen. Met domweg kappen wordt de natuur geen dienst bewezen. Kort door de bocht gezegd, komt dat in feite neer op vegetatiebeheer. Door kleinschalig kappen, in combinatie met ringen en een deel van de gekapte bomen ter plaatse te laten liggen is beginsituatie gunstiger voor gevarieerde bosontwikkeling met dito fauna. Dit is de ecologische benadering.

Werkgroep Nardinclant bootst het natuurlijk vellen van bomen na, in opdracht van het GNR.